

ارزیابی و اولویت‌بندی ریسک پروژه‌های BOT با استفاده از تحلیل شبکه‌ای و ارائه‌ی راهکار پایدار

مجتبی هادی^{1*}، محمود حسن‌پور²

1- دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی و مدیریت ساخت موسسه آموزش عالی طبری بابل Eng_Mojtaba.hadi@yahoo.com

2- استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائمشهر Mah.Mat37@Gmail.com

چکیده

یکی از اصلی‌ترین و موثرترین راه‌حل‌های توسعه و پیشرفت پروژه‌ای در یک کشور، وجود ساختار اقتصادی توانمند و بازار مالی فعال است. از آنجا که در بسیاری از کشورها کمبود درآمدها و پس‌انداز مالی جهت تشکیل سرمایه مالی برای تحقق اهداف توسعه‌ای و پروژه‌های زیربنایی کافی نیست، اکثر کشورها ناچارند به دنبال راه‌حلی برای جبران کسری سرمایه مورد نیاز خود باشند، که یکی از مهم‌ترین راه‌ها، قبول سرمایه‌گذاری، و اجرای پروژه‌ها به روش BOT است. اما این روند به دلایلی مانند تحریم‌ها، مسائل سیاسی امنیتی، حجم بالای سرمایه و عدم علاقه سرمایه‌گذاران خارجی به واسطه وجود ریسک‌های موجود در آن، به عنوان یکی از چالش‌های اساسی دهه‌ی فعلی مبدل شده است. در هر حال گذشته از این تعاریف اجرای پروژه‌ها به روش BOT علاوه بر کشورهای در حال توسعه، در کشورهای پیشرفته نیز به عنوان یکی از راه‌حل‌های قابل اتکاء از لحاظ تامین مالی است. اما در این بین آنچه که در ساختار BOT باعث تعالی آن می‌شود پرداختن به بحث ریسک و مدیریت آن می‌باشد. در این پژوهش با توجه به گام‌های اصلی فرآیند مدیریت ریسک که عبارتند از شناسایی ریسک، تجزیه و تحلیل ریسک و پاسخ به ریسک، با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و تلفیق آن با پیمایش میدانی، ریسک‌های مشترک این نوع پروژه‌ها شناسایی شده‌اند. در ادامه، ریسک‌های شناسایی شده بصورت کیفی و با استفاده از جمع‌آوری آرای خبرگان تحلیل و ارزیابی گردیده و اولویت‌بندی می‌شوند. سپس برای ریسک‌های با اولویت بالا که نیاز به آنالیز دقیق‌تر دارد به مقایسات زوجی و بررسی جزئی‌تر پرداخته، و در انتها نیز بر اساس ماهیت و درجه اهمیت ریسک‌ها، پاسخ مناسب برای آنها ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: پروژه‌های BOT، ریسک، شرکت پروژه، دولت میزبان، سرمایه‌گذاری، ANP.

1- مقدمه

در پروژه‌های BOT و خصوصاً در پروژه‌هایی که از طریق اتکا به خود پروژه، و توجیه‌پذیری آن تامین مالی می‌شوند، به دلیل ماهیت پیچیده، هزینه‌بر بودن آن، حضور بخش‌ها و طرف‌های درگیر مختلف، طولانی مدت بودن بین زمان تعریف پروژه تا به بهره‌برداری رسیدن آن و در نتیجه مواجه شدن با ناشناخته‌های بسیار، می‌تواند منجر به شکست پروژه گردد. بنابراین به طور کلی نه تنها موفقیت یک پروژه بلکه حتی به اجرا در آمدن آن در گرو شناخت و پرداختن به آن است. با اجرای پروژه‌ها به روش BOT، دولت بخش عظیمی از ریسک‌های مربوط به پروژه را به بخش خصوصی منتقل کرده، خود را از بار سنگین مدیریت و هماهنگی‌های لازم رها می‌کند و می‌تواند توسعه تاسیسات زیربنایی خود را بدون اتکا به بودجه عمومی و یا تحمیل فشار و وام‌های خارجی دنبال کند، اما این مقوله هرگز به معنای عدم حمایت و توجه دولت درباره این نوع پروژه‌ها نیست، همانطور که نتایج آنالیز نیز حاکی از نیاز حمایت مستمر و توجه ویژه دولت میزبان به این پروژه‌ها است.